

Postanowienie z dnia 14 listopada 2002 r.

III RN 92/02

Rewizja nadzwyczajna podlega oddaleniu, gdy jej przedmiotem jest wyłącznie żądanie uchylenia postanowienia o odrzuceniu skargi, a Naczelny Sąd Administracyjny oddalił wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i prawidłowo wezwał do uiszczenia wpisu od skargi, natomiast skarżący nie uiścił go w określonym terminie.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Andrzej Wasilewski (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 14 listopada 2002 r. sprawy ze skargi Beaty Z. na decyzję Prezesa Głównego Urzędu Cł w W. z dnia 29 grudnia 2000 r. [...] w przedmiocie wartości celnej towaru, na skutek rewizji nadzwyczajnej Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego [...] od postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 28 grudnia 2001 r. [...]

o d d a ł i ę rewizję nadzwyczajną.

U z a s a d n i e

Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy w Poznaniu 39 postanowieniami z dnia 28 grudnia 2001 r. [...] odrzucił skargi Beaty Z. na 39 decyzji Prezesa Głównego Urzędu Cł w przedmiocie wartości celnej towaru, w tym na 18 decyzji Prezesa Głównego Urzędu Cł z dnia 28 grudnia 2000 r. [...] oraz na 21 decyzji Prezesa Głównego Urzędu Cł z dnia 29 grudnia 2000 r. [...]. W uzasadnieniu powyższych postanowień Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że postanowieniami z dnia 30 października 2001 r. Sąd ten oddalił wnioski skarżącej o zwolnienie jej od kosztów sądowych. Następnie, pomimo odebrania w dniu 2 listopada 2001 r. przez pełnomocnika skarżącej wezwania do uiszczenia wpisu od wniesionych skarg w terminie 7 dni, wpis ten nie został przez skarżącą uiszczony. W tej sytuacji, na podsta-

wie art. 36 i art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz. 368 ze zm.) oraz art. 16 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.) NSA odrzucił skargi.

Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie pismem z dnia 2 lipca 2002 r. [...] wniósł rewizję nadzwyczajną od powyższych 39 postanowień Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 28 grudnia 2001 r., zarzucając im rażące naruszenie art. 27 ust. 2 ustawy o NSA oraz art. 113 § 1 KPC w związku z art. 59 ustawy o NSA, a także art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie z dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284). W konsekwencji, na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy o NSA w rewizji nadzwyczajnej sformułowany został wniosek o uchylenie zażaskarzonych postanowień i przekazanie sprawy Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej podniesiono w szczególności, że:

Po pierwsze, w dniu 2 lutego 2001 r. wniesione zostały do Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu skargi na 39 wymienionych wyżej ostatecznych decyzji Prezesa Głównego Urzędu Cei, które dotyczyły identycznego stanu faktycznego i prawnego, zawierały tożsamy materiał dowodowy zebrany w toku postępowania wyjaśniającego. W dniu 5 marca 2001 r. skarżąca uzupełniła braki formalne skargi i równocześnie złożyła wnioski o zwolnienie jej od kosztów sądowych w każdej z powyżej wymienionych spraw, uzasadniając je brakiem możliwości uiszczenia wpisu, który w poszczególnych sprawach wynosi od ponad 200 zł do 600 zł, a łącznie stanowi kwotę 13.845,00 zł. Skarżąca wskazała również na przyczyny, które powodują, że nie jest w stanie bez uszczerbku dla utrzymania siebie i swojej rodziny ponieść wymaganych kosztów wpisów od wniesionych skarg, a w szczególności podniosła, że: a) mieszka wraz z mężem i małoletnim dzieckiem w mieszkaniu będącym własnością Lasów Państwowych, ponosząc koszty związane z jego utrzymaniem i eksploatacją; b) nie posiada żadnych wartościowych ruchomości poza samochodem marki Fiat „Punto” (rocznik 1996), który jest obciążony zastawem na rzecz banku, a przy tym jest on niezbędny jej rodzinie jako jedyny środek komunikacji pozwalający na dojazd skarżącej do pracy (ok. 15 km) i umożliwiającą dowóz

dziecka do przedszkola; c) dochód brutto skarżącej z tytułu wynagrodzenia za pracę wyniósł w marcu 2001 r. kwotę 1.220,00 zł i jest to jej jedyne źródło dochodu; d) ze względu na bardzo zły stan majątkowy skarżącej, nie tylko jej pełnomocnik nie otrzymał żadnego honorarium z tytułu prowadzenia jej spraw, lecz także opłacenie pełnomocnictw w kwocie 630 zł było zbyt dużym obciążeniem dla budżetu rodzinnego skarżącej; e) pomimo trudnej sytuacji majątkowej, skarżąca dokonała w stosownym czasie wpłaty wymaganego wpisu od dwóch wniesionych skarg na łączną kwotę 550 zł, co - jak wywiedziono w rewizji nadzwyczajnej - dowodzi, że „przewidując konieczność uiszczenia wpisów skarżąca gromadziła środki na koszty sądowe w miarę swoich możliwości finansowych. Zapłata jednak pozostałej kwoty wpisu przekraczała zdecydowanie jej możliwości finansowe, gdyż obowiązek wpisu od 39 skarg powstał w jednym terminie”; f) następnie, w wykonaniu zarządzenia Sądu, skarżąca nadesłała również swoje zeznanie podatkowe za 1999 rok, z którego wynika, że osiągnęła ona w tym czasie dochód w wysokości 11.574,60 zł, czyli średnio 964,55 zł miesięcznie; natomiast jej mąż osiągnął w tym samym czasie dochód w kwocie łącznej 32.040,84 zł; skarżąca zwróciła równocześnie uwagę na to, że obroty wynikające z prowadzonej przez nią działalności gospodarczej (w międzyczasie zresztą już zakończonej), w związku z którą wydane zostały wobec niej zaskarżone decyzje organów celnych, nie są tożsame z uzyskiwanym przez nią dochodem.

Po drugie, w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej podniesiono, iż stosownie do ustalonej linii orzecznictwa sądowego przyjmuje się, że: a) „w przypadku braku stosownych zaświadczeń niezbędnych do wyczerpującej oceny (podstaw zwolnienia z kosztów) zachodzi konieczność wezwania strony do uzupełnienia braków i dopiero po wyjaśnieniu wszystkich okoliczności wydanie stosownych postanowień” (wskazując na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 1996 r., III RN 47/96 - OSNAPiUS z 1997 r. nr 13, poz. 231); b) „postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych powinno być wydane po wyjaśnieniu wszystkich okoliczności dotyczących sytuacji finansowej wnioskodawcy” (wskazując na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2000 r., III RN 205/99 - OSNAPiUS z 2001 r. nr 9, poz. 298); c) „jeśli przedmiotem sprawy sądowej jest wniosek strony o udzielenie jej przez administrację pomocy finansowej w znacznej wysokości, to rozpatrywaniu równoczesnego wniosku o zwolnienie od kosztów procesowych powinna towarzyszyć szczególna skrupulatność, a jego ewentualne odrzucenie lub oddalenie powinno być szczególnie wnikliwie i dokładnie uzasadnione, by nie mogło być potraktowane jako

faktyczne odmówienie stronie prawa do sądu” (wskazując na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1995 r., III ARN 75/95 - OSNAPiUS z 1995 r. nr 9, poz.106).

Po trzecie, w rewizji nadzwyczajnej podniesiono, że błędne były w rozpoznawanych sprawach wnioski Sądu, który postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych uzasadniał tym, że „skarżąca dysponowała olbrzymimi kwotami pieniędzy”, bowiem: „nawet gdyby było to uzasadnione, to rozpatrując wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych należy brać pod rozwagę aktualny stan majątkowy, a nie - jak odwołuje się Sąd - stan z roku 1997. Należy mieć na uwadze, że nie są tożsame obroty wynikające z działalności gospodarczej skarżącej (zresztą już zakończonej) z uzyskaniem przez nią dochodu. Nie są również przychodem kwoty płacone przez nią z tytułu ceny za importowany towar, jak przyjął Sąd w uzasadnieniach postanowień oddalających wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych. Sąd bezpodstawnie wyprowadził wniosek o przychodach, czy tym bardziej o dochodach skarżącej na podstawie ponoszonych przez nią kosztów zakupu. To właśnie brak oczekiwanego efektu ekonomicznego spowodował zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez skarżącą”.

Po czwarte, w opinii rewizji nadzwyczajnej nieuzasadnione jest oddalenie przez Sąd wniosków o zwolnienie z kosztów wpisu od skarg na tej podstawie, że skarżąca uiściła wpis od dwóch skarg na łączną kwotę 550 zł. Sąd błędnie przyjął, że zapłata tych wpisów świadczy o tym, iż w tej sytuacji zapłata wpisów od pozostałych skarg - na łączną kwotę 13.000,00 zł - również nie powinna stanowić problemu dla skarżącej. Tymczasem, podkreślono w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej: „Prawo do sądu nie może być prawem iluzorycznym. W opisanych sprawach rozpoznawanych odrębnie kwota wpisu wynosząca od ponad 200 do 600 zł mogła być uznana jako odpowiadająca możliwościom skarżącej - jednakże Sąd winien je rozpoznać łącznie, mając na uwadze łączną wysokość wpisów sięgającą kwoty 13.845 zł”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia rewizją nadzwyczajną oraz jej podstaw, natomiast z urzędu bierze pod rozwagę jedynie nieważność postępowania (art. 393¹¹ § 1 KPC w związku z art.10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospo-

litej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz.189 ze zm.).

Tymczasem przedmiotem rewizji nadzwyczajnej jest wyłącznie 39 postanowień Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 28 grudnia 2001 r., mocą których na podstawie art. 36 w związku z art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym odrzucone zostały 39 skargi Beaty Z. na decyzje Prezesa Głównego Urzędu Ceł w W., ponieważ po wydaniu przez ten sam Sąd w dniu 30 października 2001 r. 39 postanowień oddalających wnioski skarżącej o zwolnienie jej od kosztów sądowych i pomimo odebrania przez pełnomocnika skarżącej w dniu 2 listopada 2001 r. wezwania do uiszczenia należnych wpisów od powyższych skarg w terminie 7 dni pod rygorem ujemnych skutków prawnych nie zachowania tego terminu, wpisy te nie zostały uiszczone. Natomiast w przedmiotowej rewizji nadzwyczajnej w ogóle nie został sformułowany wniosek o uchylenie uprzednio wydanych przez Naczelnego Sądu Administracyjnego - Ośrodek Zamiejscowy w Poznaniu 39 postanowień z dnia 30 listopada 2001 r. oddalających wnioski skarżącej o zwolnienie jej z należnych kosztów sądowych, jakkolwiek uzasadnienie rewizji nadzwyczajnej w całości poświęcone zostało wykazaniu, że właśnie postanowienia tego Sądu oddalające wnioski o zwolnienie z kosztów sądowych wydane zostały z rażącym naruszeniem art. 27 ust. 2 ustawy o NSA oraz art. 113 § 1 KPC w związku z art. 59 ustawy o NSA, a w konsekwencji także art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. W tej sytuacji, Sąd Najwyższy nie znalazł usprawiedliwionych podstaw do uwzględnienia rewizji nadzwyczajnej i uchylenia zaskarżonych nią 39 postanowień Naczelnego Sądu Administracyjnego - Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 28 grudnia 2001 r. odrzucających skargi.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 236 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483) oraz art. 393¹² KPC w związku z art.10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz.189 ze zm.) orzekł jak w sentencji.

=====